

Logainmneacha

Aonad 8: Mionlogainmneacha

- Réamheolas
- Staidéar ar mhionlogainmneacha
- Taifeadadh
- Foghraíocht
- Samplaí ó chósta Mhaigh Eo
 1. Topagrafaíocht agus Lonnaíocht
 2. Seanchas
 3. Fuaimniú Béarlaithe
 4. Léarscáiliú
 5. Eilimintí Coitianta

Réamheolas

- Is ainmneacha ‘neamhoifigiúla’ iad: ní thagraíonn siad d’aonaid oifigiúla riaracháin
- Tagraíonn siad d’áiteanna beaga, taobh istigh de na bailte fearainn, go minic
- cnoic, páirceanna, srutháin, carraigeacha, crainn, crosairí, ballóga, bóithre, toibreacha, cúinní...
- Sách óg; ní bhíonn siad os cionn 350 bliain d’aois, de ghnáth

- Ní luaitear sna gnáthfhoinsí iad, de ghnáth
- Ainmnithe ar chúinsí topagrafacha áitiúla, go minic
- Maireann siad, go háirithe, i gceantair Ghaeltachta, chósta agus oileánda; tá cnuasaigh spéisiúla bailithe i gceantair thuaithe intíre, chomh maith

Staidéar ar Mhionlogainmneacha

Staidéar ar Mhionlogainmneacha

- Rinneadh faillí orthu go dtí c. 1960-. Féach litir ó Sheán Ó Donnabháin, in Acaill leis an tSuirbhéireacht Ordanáis dó, in 1838:
- “My time is entirely taken up with the small names on the coast, and I can spare but very little time to write letters. Many of these names are arbitrary and known to very few only and most of them are modern. The same may be said of many of the internal names, which are frequently called after people still living. Many of them are not names at all, and in my opinion should not be given as they may be changed in a few years. I now send you the Name Books of the Parish of Achill, which gave me more trouble than any I have yet visited. I am out of paper”.

Taifeadadh

- Daoine áitiúla atá eolach ar a dtimpeallacht féin, ar nós feirmeoirí agus iascairí, a thaifeadadh ar ghléas taifeadta
- Mionainmneacha a bhailítear uathu a cheangal le léarscáil mhórsála, ar nós léarscáil sé horlaí
- Fuaimniú móide comhthéacsanna úsáidte, seanchas, fianaise thopagrafach

Foghraíocht

- Téann scoláirí i muinín fhoirmeacha fogharscríofa de leaganacha fuaimnithe na mionlogainmeacha, ó bhéal faisnéiseoirí, taobh le fianaise eile, ar nós na topagrafaíochta, le theacht ar cheartfhoirm an mhionainm
- Cuirtear fianaise thopagrafach san áireamh fosta, chomh maith le heolas ábhartha stairiúil ar bith, más ann dó.

Samplaí ó
chósta Mhaigh Eo

Samplaí: 1
Topagrafaíocht agus Lonnaíocht

Acaill: *Keem* < An Choim [ən 'ximʲ] “coomb, enclosed valley”. Bailíodh breis is 100 mionainm sa Choim i 2001. Baineann siad le sraitheanna éagsúla lonnaíochta agus eacnamaíochta.

‘Uaicheantaí’, agus

Achill Head < Cionn Acla [ˈkʲin ˈɑklə]

Lonnaíocht Tuaithe: Campport, ['kɑmpɔrt] (*sic*) “crooked harbour”, i mbaile fearainn Dhumha Éige. Bailíodh cuid mhaith ainmneacha páirceanna sa cheantar seo i 2001.

Inishturk < Inis Toirc, [in'is 'tʲɪr hɟ́]

“island of the boar”:

5 bhaile fearainn

Inis Toirc, le hInis Cathrach agus Cruach Phádraig ar chúl.

Knocknagor ['krɔknə 'goːr] <

Cnoc na gCorr “the hill of the projecting points”, i bf. *Mountain Common*.

Níl aon áitreabh sa bhaile fearainn seo ach maireann corradh is 60 mionainm ann.

Bf. *Ballyheer* < An Baile Thiar, Inis Toirc:

Tá ainm ar gach páirc; tá na heilimintí *garraí* agus *currach* coitianta.

Inis Toirc: *Glasillan* [ˈgl̪ˠʲl̪ˠːn] < Glasoileán “green island”.

Cuireadh caoirigh ar innilt ann le cuimhne na n-oileánach.

Inis Airic, Co. na Gaillimhe:
Cnoc Leo [krɔk¹ ljoː] “St Leo’s hill”.

Bánaíodh an t-oileán seo i 1960

Inis Airic; maidhmeanna (sa lár clé):
Na Dorchadaí Beaga “the dark ones”;
[nəˌdɔrəhədiˈbjɔgəz]

Inis Airc:

An tSrón Bhuí “the yellow nose”; [əˈtron ˈwiː]

Inis Toirc: Uaich Mhór, [ˌoiɣ̃ ˈwoːr].

Uaich “cove” < uamhaidh < uaimh “cave”.

Tá an eilimint seo thar a bheith coitianta i mionainmneacha chósta Mhaigh Eo

Acaill agus Iorras:
manrach [ˈmɑːnhrɑx] (srl.) “ruin”

Inis Airc: [ðə biɡ 'bɔxəl] < An Buachail Mór

Inis Toirc:

[ðə 'kaməɫ] < An Chamail “the crooked cliff”

Acaill: Coire Mór [, kɑiə ' mo : r] (sic), agus
Marfaigh [' mɑrəfi]
(tabharthach uatha) “deadly place”

2. Seanchas

2. Seanchas

Baisteapúl F729065, Dún Ibhir, Acaill

'bɑstəpul A

'bɑʃtəpu:l B

'bɑʃt̪əpu:l B

“Bhí na Gardaí Cósta ann an t-am sin, agus bhí cogadh ag dhul ar aghaidh sa *Chrimea*, agus bhí na Sasanaigh ag troid ann. Agus bhí troid mhór in áit... i *Sevastepol* sa *Chrimea* an t-am sin. Bhaist garda cósta an t-ainm seo ar na tithe anseo, timpeall an ama sin, agus níl a fhios agam, mar go raibh na daoine i gcónaí ag troid eatarthu fhéin, dar leis – nó ag troid leisean, b’fhéidir”.

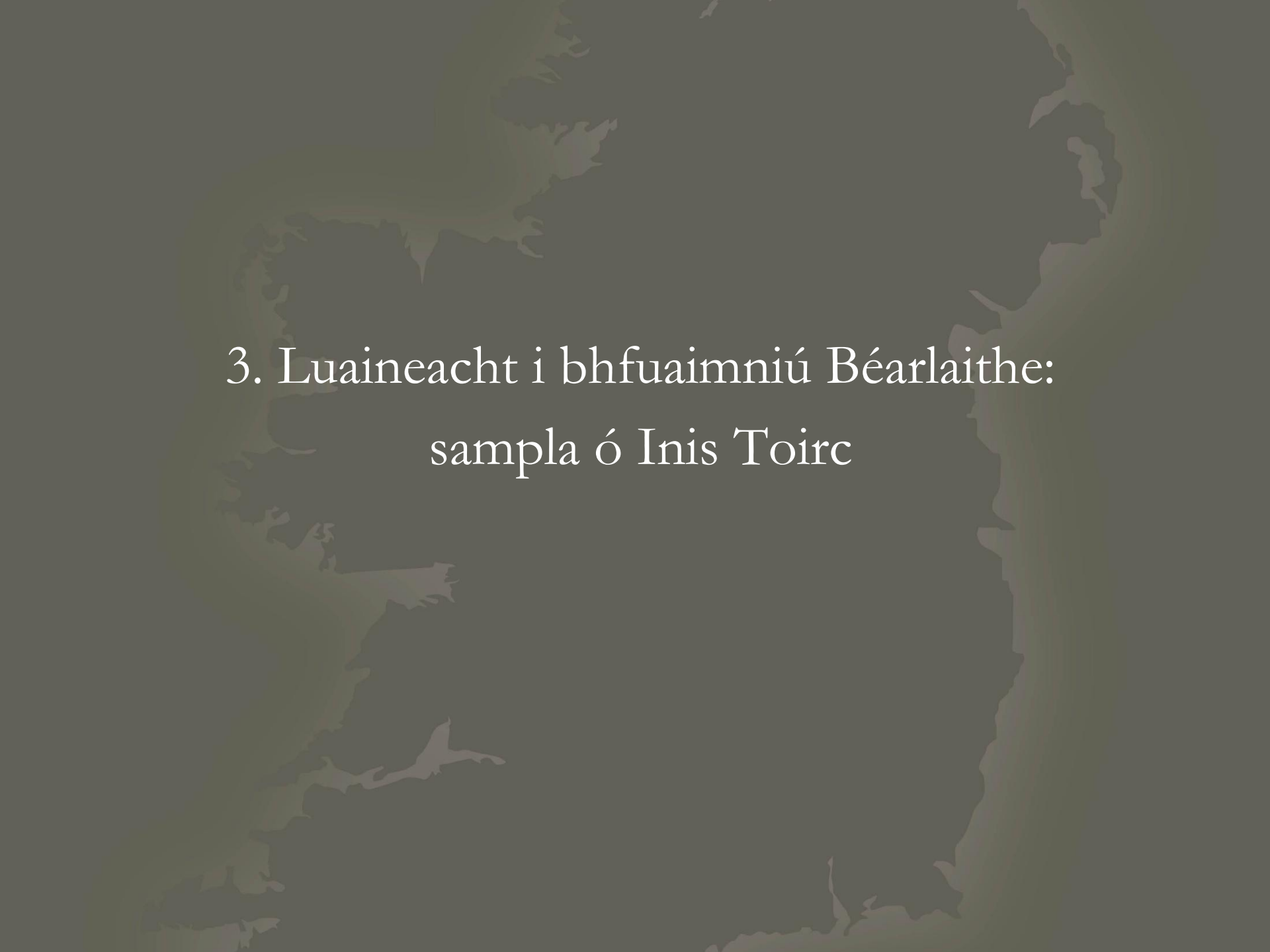
2. Seanchas

Briogadán F582047, An Caol Thiar, Acaill

'b r ɔgəda : nG

“Stubble”

“Nuair a bhíonn duine ag baint an fhéir... agus nuair a bhíonn, mar a deirfeá, saighdiúirí [fágtha, tráithníní] fágtha ina seasamh [sin]... na briogadáin... Bhí ceithre acra dhéag thuas ansin in aice le Teach Paddy M[h]óir, Teach Bhoycott, agus bhí leathacra ag muintir na háite le féar a bhaint ann, agus seans go raibh na briogadáin seo fágtha tar éis an féar a bhaint... “The cows are going out over Briogadán’ a deirtí sa Bhéarla nuair a bhí mise óg agus comhartha dea-aimsire a bhíodh ansin” (G).

3. Luaineacht i bhfuaimniú Béarlaithe:
sampla ó Inis Toirc

3. Luaineacht i bhfuaimniú Béarlaithe: sampla ó Inis Toirc

Ooghcat

L606737

1. Uaimh an Chait ‘cave

of the cat’

2. oːxj 'iɡ

3. ux 'kɑt

4. oː 'xidʒ

5. oː 'hiɡ

Uaich an Chait

“the cove of the cat”

ALSO (JO'D)

F

H

L

M

1838

2001

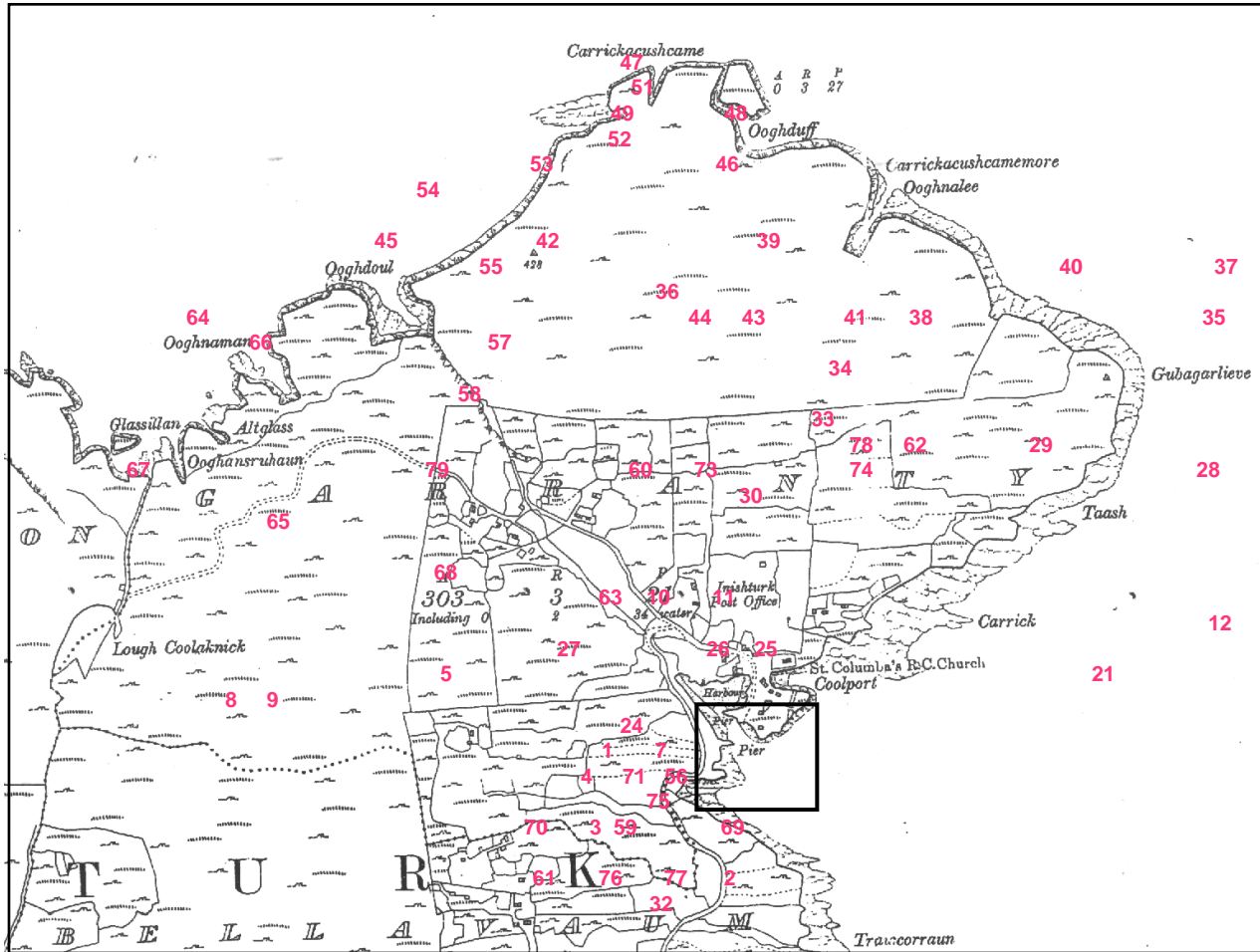
2001

2001

2001

4. Léarscáiliú

4. Léarscáiliú

Suíomh mionainmneacha i mbaile fearainn na nGarrantaí, Inis Toirc, diomaite de cheantar an phoirt (áit a bhfuil cuid mhór mionainmneacha).

5. Eilimintí Coitianta

5. Eilimintí Coitianta

Acaill (1850 mionainm)	Inis Toirc (380)	Inis Airc (130)
Gob: 119	Uaich: 23	(F)Uaich: 19
Garraí: 117	Carraig: 15	Carraig: 10
Uaich: 93	Ladhar: 14	Tanaí: 9
Poll: 67	Aill: 13	Maolán: 4
Loch:50	Gob: 11	Aill: 4
Aill, Feadán: 39	Currach: 10	‘Dorchadaí’: 4
Creag, Bóthar: 31	Creag / Creig: 9	Leac: 3
Abhainn, Tobar: 29	Tanaí, Port, Maolán: 8	Maidhm, Port: 2
Ardán: 29	Loch, Poll: 7	Poll, Clochán: 2
Log / Bun: 28	Barr, Binn, Tóin: 5	Meá, Glasoileán: 2

- S. Ó Catháin & P. O’Flanagan, *The Living Landscape* (1975), 1-15 *et passim*
- Uinsíonn Mac Graith & Treasa Ní Ghearraigh, *Logainmneacha agus Oidhreacht Dhún Chaocháin i mBarúntacht Iorrais* (2004), 4-16 *et passim*

Sin é é